

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

A DERSİ UZUN TEZİ

“CAN YÜCEL ŞİİRLERİNDE YALNIZLIK”

Öğrencinin Adı: Begüm

Öğrencinin Soyadı: FERİKOĞLU

Danışman Öğretmen: Aslı KOÇ

Diploma Numarası: 001129-0084

Sözcük Sayısı: 3177

Araştırma Sorusu: Can Yücel şiirlerinde “yalnızlık” konusu nasıl ele alınmıştır?

ÖZ (Abstract)

Uluslararası Bakalorya bitirme tezi olarak A dersi kapsamında hazırlanan bu çalışmada, Can Yücel şiirlerinde yalnızlığın nasıl işlendiği ve bu yalnızlığın nedenleriyle birlikte bireye olan yansımaları ele alınmıştır. Şiirlerde yalnızlığın bireysel ve toplumsal olmak üzere farklı nedenlere dayandırılarak ele alınması ve bu duygunun bireye yansımaları çeşitli bakış açılarıyla şiirlerde yer alması araştırma konusunun belirlenmesinde etkili olmuştur.

Tezin giriş bölümünde araştırma sorusu belirtilerek bu doğrultuda Can Yücel şiirlerinde yalnızlık konusunun nasıl tanımlandığı ve temel kavramları ifade edilmiştir. Giriş bölümünde belirtilenler, tezin amacını ortaya koymaktadır. Tezin ikinci bölümünde ise Yücel'in şiirlerinde konu edilen yalnızlık ve yalnızlığın birey üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Bu sebeple de şairin yalnızlığı ve yalnızlığa konu ettiği nedenleri vurguladığı şiirler seçilerek kaynak olarak kullanılmıştır. Bu bölümde yalnızlığı ortaya çıkaran nedenler bireysel ve toplumsal olmak üzere sınıflandırılmıştır. Bireysel nedenler olarak platonik aşk ve ayrılık üzerinde durulmuştur. Toplumsal nedenlerin yarattığı yalnızlık ise döneme bağlı olarak içinde bulunulan koşullar kapsamında ele alınarak incelenmiştir. Bu nedenlerin yarattığı yalnızlık duygusunun kişide yarattığı duygu durumu değerlendirilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda Can Yücel şiirlerinde bireysel ve toplumsal nedenlerle ortaya çıkan yalnızlığın bazı şiirlerde kişinin iradesine bağlı olmadan yaşamak zorunda olduğu bir duygu olarak ele alındığı, bazılarındaysa kişinin tercihi olarak yaşandığı görülmüştür. Bu bağlamda ortaya çıkan yalnızlık duygusunun bireyi aşk ve sevgi arayışına ittiği, bazen de kişinin alkole ve ölüm düşüncesine yönelerek içinde bulunduğu duygu durumunda uzaklaşmaya çalıştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sözcük Sayısı: 220

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ	3
II. CAN YÜCEL ŞİİRLERİNDE YALNIZLIK VE YALNIZLIĞIN NEDENLERİ	4
II. I. BİREYSEL NEDENLER	4
II. II. TOPLUMSAL NEDENLER	8
III. YALNIZLIĞIN BİREYE YANSIMALARI	11
SONUÇ.....	18
V. KAYNAKÇA	19

I. GİRİŞ

Bireyin her an kendini içinde bulabileceği bir duygu durumu olan yalnızlık, bireysel veya toplumsal nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bu nedenlerin yol açtığı yalnızlık durumundan kurtuluş ise kişiye ve duruma göre farklılık göstermektedir. Dolayısıyla birçok farklı açıdan ele alınabilecek bir duygu olarak da yalnızlık, Türk ve Dünya yazınında sıklıkla işlenen bir konu olmuştur. Olaya dayalı metinlerde yazarın kurguda nedensellik bağlamında ele aldığı yalnızlık şiir türünde de ana duygu olarak sıklıkla işlenmiştir. Can Yücel'in şiirlerinde de sıklıkla rastlanan bu konu bazen şiirin ana duygusu olabileceği gibi bazen de farklı konulara bağlı olarak yan izleklerde verilen bir öge olarak yer almıştır.

Can Yücel'in şiirlerinde bireysel bir duygu olan “yalnızlık” sadece bireye ait nedenlere değil aynı zamanda toplumsal nedenlere de bağlanarak işlenmiştir. Yani aşk ve ayrılık gibi kişiyi derinden etkileyen duygulara bağlı olarak ortaya çıkan yalnızlığın yanı sıra, kişinin yaşadığı toplumsal düzen içerisinde düzenin bir parçası olamayışından veya düzen tarafından ötekileştirilmesi sonucu yaşadığı aidiyetsizlikten kaynaklanan bir duygu olarak da şiirlerde yer aldığı görülmektedir.

Can Yücel şiirlerinde yalnızlığın şiir kişisine yansımaları ise farklı biçimlerde kendini gösterir. Şiirlerin çoğunluğunda şiir kişinin içinde bulunduğu duygu durumundan kurtulacağına dair umut taşıdığı görülmektedir. Ancak sayıca daha az olmakla birlikte önemli bir bölümünde ise şiir kişinin alkole sığınarak gerçeklikten kaçtığı veya ölümü yaşama yeğleyerek “umutsuz” ruh hali taşıdığı görülmektedir.

Can Yücel şiirlerinde “yalnızlık” konusunun anlatımsal olarak ele alınış biçimi de dikkati çeken bir başka özelliktir. Yer yer sürrealist bakış açısıyla karşılaşılan şiirlerde imgelerin ve bazen de söz oyununa varan farklı anlatımın tercih edilmesi, konuya yaklaşım açısında anlatımın rolünün irdelenmesine de imkan sağlamıştır.

II. CAN YÜCEL ŞİİRLERİNDE YALNIZLIK VE YALNIZLIĞIN NEDENLERİ

Yalnızlık, bireyin yaşamının herhangi bir döneminde kendini içinde bulabileceği bir duygudur. Yalnızlık, bazen insanın sığındığı bazen de yaşadıklarının sonunda ulaştığı - isteyerek veya istemeyerek- noktadır. Yalnızlık duygusu, bireyi kendi içinde yok edebilecek kadar güçlü ve aynı zamanda kendini yok edebilecek olumsuzluklardan uzaklaşabileceği kadar güvenlidir. Birey, yaşamı devam ederken fark edemediği boşluğunu; ansızın ortaya çıkan ve artık olumsuzluklarla başa çıkamayıp çaresizce sonunu beklediği an hissettiği bu yalnızlık duygusuyla fark eder. Can Yücel şiirlerinde de yalnızlık olgusu farklı bakış açılarıyla ele alınmıştır. Şair, şiirlerinde hem bireysel nedenlerden hem de toplumsal nedenlerden meydana gelen yalnızlığı konu edinmiştir.

II. I. BİREYSEL NEDENLER

Bireysel nedenler göz önünde bulundurulduğunda aşk ve ayrılık, Can Yücel'in şiirlerinde sıkça yer verdiği temel konulardandır. Kimi zaman bireyi yalnızlaştıran sebep, yaşadığı aşk veya duygularına karşılık bulamaması iken kimi zaman da yaşadığı ayrılıktır. Ayrılığın bireyde yarattığı boşluk duygusunun bireyin kendini yalnız hissetmesine sebep olduğu şair tarafından kabul edilen ve ele alınan bir durumdur. Ayrılık sonrası oluşan boşluk duygusu şairin *Kar Havası* adlı şiirinde şu şekilde ele alınmıştır:

“Şehir demir almış bir gemi karda

Kalktı kalkacak

Belki de seni bekliyoruz böyle

Biliyorum her zamanki gibi

Gene en son dakkada geleceksin

...”

Şair, bu dizelerde şiir kişinin yaşadığı ayrılığa rağmen imkansız görünen bir beklenti içerisinde olduğunu ve bu ayrılığın şiir kişisini sürüklediği hali betimlemektedir. Şair, şiir kişinin içinde bulunduğu çaresizliği ve hislerini imgesel anlatımlarla desteklemiştir. “*Şehir demir almış bir gemi karda/ Kalktı kalkacak*” dizelerindeki şehirin demir aldığı ve bir geminin karda kalktığı imgeleri ele alındığında ise kar ve geminin bir arada kullanılmasıyla yaratılan karşıtlık ve imkansızlığın şiir kişinin takip ettiği yalnızlık yolunu ön plana çıkarttığı görülmektedir. Bu karşıtlık, şiir kişinin hissettiği çaresizliği de yansıttığı gibi aynı zamanda bu imgeler ile ayrılığın neden olduğu yalnızlığın mutlak bir son olduğu; ancak bu geri dönüşü olmayan sona rağmen bireyin imkansız sayılan bir umuda hâlâ sahip olduğu anlatılmaktadır. Ancak şiirin devamında şiir kişinin bu aşkı geride bırakması gerektiği vurgulanmaktadır:

“... ”

Bekçiler uyandırıyor sabaha karşı

Yürü diyorlar yürümesem olmaz

Ama bişeyler bırakmışım gibi geride

Bi de dönüp bakıyorum ki yattığım yere

Kalçalarının izi var karda”

Yukarıda verilen dizelerde şiir kişinin ayrılıkla birlikte yalnız kalması ve “*Yürü diyorlar yürümesem olmaz*” dizesinde de ayrılığı geride bırakması gerektiği ve yalnızlığıyla yola devam etmesinin tek çıkışı olduğu vurgulanmaktadır.

Ayrılığın ardından hissedilen özlemin insanın içini burktuğu gerçeği Can Yücel şiirlerinde sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Şiir kişinin unutma isteğine karşın bunu başaramaması onun yalnız kalmasına ve yaşama adapte olmasına engel olur. Bu durum, Can Yücel'in *Cehennem Dibi* şiirinin altıncı bölümüne şu şekilde yansımaktadır:

“ ...

Yolsuzum biletsizim sensizim o gece

Karşıda içler acısı bir ışık

Vapur olsam çarparım

Öylesine güzel bir ışık

... ”

Yukarıda verilen bu dizelerde şiir kişinin günlük yaşam içerisinde görüldüğü her şeyde “sen” kişisini görmesi onun yaşama uyum sağlamasını engellemekte, bu duygu hali de yalnızlığı beraberinde getirmektedir. Şair, “*Yolsuzum biletsizim sensizim o gece*” dizesinde şiir kişinin sevgilisinden ayrı olmasının onda yarattığı duyguyu dile getirmektedir. Birinden mahrum kalmanın onu yolundan ettiğini ifade ederken aynı zamanda hayatında geldiği noktanın devamını göremediğini de aynı anlamı taşımalarına rağmen “*yolsuzum/biletsizim*” yinelemelerini kullanarak vurgulamaktadır. Yoksunluğu ifade eden “-sız, -siz” eklerinin tekrar edilerek kullanımı da anlamsal örgüyü tamamlayan bir başka özelliktir. Bu bölümün devamı göz önüne alındığında ise “*Karşıda içler acısı bir ışık/ Vapur olsam çarparım*” dizelerinde şairin oluşturduğu imgesel anlatımla birlikte, şiir kişinin yaşadığı ayrılıkla ortaya çıkan acıyı kabullendiği ve içinde bulunduğu yalnızlıkla kendini acıya teslim ettiği anlatılmaktadır. Ancak bu teslim oluşun gerçek dünyada yaşanmaması, yaşadığı acının onu yok edecek güçte olmasına rağmen hâlâ yaşamaya devam etmesinin karşıtlığını ön plana çıkarmaktadır.

Can Yücel şiirlerinde yalnızlığın bireysel nedenleri içerisinde en önemli etkeninin aşk olduğu görülmektedir. Ancak ayrılık sonrasında yaşanan yalnızlığın yanı sıra karşılıksız aşkın şiir kişisini ittiği yalnızlık da şiirlerde geniş yer tutmuştur. *Sevgi Duvarı* adlı şiirde bu duygu durumu şu şekilde dile getirilmiştir:

“Sen miydin o, yalnızlığın mıydı yoksa

Kör karanlıkta açardık paslı gözlerimizi

Dilimizde akşamdan kalma bir küfür

Salonlar piyasalar sanat-sevicileri

Derdim günüm insan arasına çıkarmaktı seni

...”

Yücel, bu şiirinde şiir kişisinin yaşadığı aşka karşılık bulamamasından duyduğu mutsuzluğu işlemiştir. Şiirin başlığında kullanılan “duvar” sözcüğüyle de somutlanan bu durum şiir kişisini yalnızlığa iten bir neden olarak şiirde yer almıştır. Betimlenen uzamın “*kör karanlık*” oluşu, şiir kişisinin belirsizlik içinde bulunduğunu ve ileriye göremediğini ifade etmekte; içinde bulunduğu durumun “*paslı gözler*” benzetmesiyle nitelendirilmesi de kişinin içinde bulunduğu duygu durumundan dolayı yaşamı algılayamayışını göstermektedir. Bu betimlemelerin yanı sıra “*dilimizde akşamdan kalma bir küfür*” dizesi de bu duruma karşı olan bir isyanın ifadesi olmakta, sevgiliyle ortak bir duyguya sahip olamamaya karşı bir başkaldırının kanıtı olarak şiirde yer almaktadır.

Şiirin ikinci anlamsal kesitinde ise değişen koşullara karşın yalnızlık duygusunun değişmediği görülmektedir:

“...

Bir gece Sevgi Duvarını aştık

Düştüğüm yer öyle açık öyle seçik ki

Başucumda bi sen varsın bi de evren

Saymıyorum ölüp ölüp dirilttiklerimi

...”

Sevgilinin varlığı şiir kişisi için belirsizlik gösterse de şiirin üçüncü bölümünde bulunan dizelerden bu durumun şiir kişisinin duygularını değiştirmedığı gözlemlenmektedir. “*Sevgi duvarını aşmak*” imgesi ile birlikte hissedilen sevgi, kişinin kendi imkanlarını geçtiğinde, gerçekte görünmeyen bir çizgiyi aşarak düşülen boşluk ve bu boşlukla birlikte de hissedilen yalnızlık dile getirilmektedir. Ancak bu yalnızlığın “insanın tek başına kalma” durumundan değil sevgi ve yaşam arasında kalmasından kaynaklandığı dikkati çeker.

Can Yücel şiirlerinde yalnızlığın bireysel nedenlerinin aşk ve ayrılık olduğu dikkati çekmektedir. Şiir kişisinin yaşadığı ayrılık sonrası yaşama adapte olamama ve kendini toplumdaki soyutlama durumu yalnızlığa neden olan bir öge olarak şiirlerde işlenmiştir. Ayrıca yaşanan platonik aşkın şiir kişisini mutsuz etmesi ve sevgiliye ulaşamamanın hissettirdiği yalnızlık duygusu da ikinci bir neden olarak şiirlerde yer almaktadır.

II. II. TOPLUMSAL NEDENLER

Toplum, bireyi kendi kuralları çerçevesinde değerlendirir. Bu algıya göre de toplumun varlığını sürdürebilmesi için kabul ettiklerinin çoğunlukta olması, aynı zamanda kabul etmediklerinin de yok olması gerekmektedir. Ancak işleyen bu toplumsal düzende bireylerin sahip olduğu imkanlar, aralarında fark yaratmakta ve ezen-ezilen olgusunu ortaya çıkarmaktadır. Bir toplumun sağlıklı olarak varlığını devam ettirebilmesi için temel gereksinim “eşitlik” iken bu gibi durumlarda “haksızlık” ön plana çıkmaktadır. Bu açıdan

bakıldığında bireyi yalnızlaştıran toplumsal nedenlerin başında “haksızlık”ın ve “adaletsizlik”in geldiği dikkati çeker. Yücel’in şiirlerinde de bu iki unsurun oluşturduğu toplumsal düzende bireyin kendini yalnız hissetmesi geniş yer tutmaktadır.

Yücel’in şiirlerinde toplumsal düzene –düzensizliğe- karşı bir başkaldırı olduğu görülür. Eşitsizliğin beraberinde getirdiği özgürlüksüzlük duygusunu eleştiren şair, bu durumu *Hayırsız Ada* şiirinde şu şekilde dile getirmiştir:

“...

Suadiye’de bir eşitliktir başladı

Adam başına değil

Adım başında bir villa

Biz de Panço Villa’yı bulduk

Ahçıymış villaların birinde

Dilber dudağı yapmış o gün

Ednan Beğendi pişirmiş ama

Canı özgürlük çekmiş

İlle de özgürlük dedi

Yetişmez dedik buralarda yemezler onu

Tereotu nane maydanoz

Nutuk otu dersen o başka

...”

Yukarıdaki dizelerde şair, öncelikle eşitlik olgusunu sorgulamak için “*Adam başına değil/ Adım başında bir villa*” dizelerinde olduğu gibi söz oyunlarından yararlanmışır. Varsılığın bir göstergesi olarak şiirde kullanılan bu örnek, sınıfsal farklılığa dikkati çekmek için tercih edilmiştir. Eşitsizliğin beraberinde özgürsüzlüğü de getirdiğine inanan şair, üst kesimin ayrıcalığa ve özgürlüğe sahip olduğunu savunmaktadır. “*Canı özgürlük çekmiş/ İlle de özgürlük dedi/ Yetişmez dedik buralarda yemezler onu*” dizelerinde de belirtildiği gibi özgürlük somutlanarak aslında onun var olmadığı ve bir önemi olmadığı düşüncesinin toplum tarafından ne kadar benimsendiği anlatılmaktadır. Şairin tercih ettiği dil ve kullandığı örnekler de bu durumu eleştirmeye yöneliktir. “Özgürlük”ün “tereotu, nane, maydonoz”dan daha az bulunan ve bir otla kıyaslanacak kadar değersiz olduğunu dile getirmesi bunun bir kanıtıdır. Şiirde yer verilen bu özgürlük arayışının temelinde eşitsizliğin yarattığı yalnızlık duygusu vardır.

Yücel şiirlerinde yer alan dış gerçekliğin bir başka özelliği ise kişinin birey olarak toplumda var olamaması gerçeğidir. *Beşik Dürmesi* adlı şiirde şiir kişisi olan “siz”e dayatılan düşünce, karşı çıkmamak yani “herkes gibi davranmak”tır.

“Kuzu gibi olun diyorlar

Büyüyüp ortaya çıkınca

Koyun gibi gütmek için sizi”

Şairin şiirinde yer verdiği “*kuzu gibi olun*” benzetmesiyle topluma dayatılan “boyun eğme” durumu eleştirilmiştir. Bu amacın temelinde yönetimin kendi istediğince toplumu yönetme isteği yer almaktadır. Bu istek “koyun gibi gütmek” benzetmesiyle somutlanmış, topluma uygulanan baskının bir göstergesi olarak şiirde kullanılmışır. Ayrıca şairin şiir kişisini çoğul olarak seçmesi, şiirin toplumsal boyutunun ön plana çıkarılmasında etkili olmuştur.

Toplumsal nedenlerden kaynaklanan yalnızlık konusunun şiirlerde şair tarafından doğrudan verilmediği görülmektedir. Şair toplumsal yapıyı eleştirerek haksızlık ve eşitsizliğin “ezilen” kesimi ötekileştirdiği ve toplum içerisinde değersizleşerek ötekileşmesine neden olduğu düşüncesi bu şiirlerin bütününe hakimdir. Bireysel nedenlerden farklı olarak şiirin bütününe yayılan bu yalnızlık durumu, bireysel bir yalnızlık değil, kişinin üst kesim ve yönetim tarafından ezilmesine dayalı bir yalnızlıktır. Bu bağlamda yalnızlığın bu şiirlerde aidiyetsizlik bağlamında ele alındığı görülür.

III. YALNIZLIĞIN BİREYE YANSIMALARI

Yalnızlık kişinin yaşama bakışını şekillendiren, tutum ve davranışlarına yansıyan bir kavramdır. Can Yücel şiirlerinde de yalnızlaşan bireyin kapıldığı bu duygudan sıyrılmak için bazen uzam değişikliğine başvurduğu bazense geçmişe duyduğu özlemle anılarıyla yaşadığı görülür. Bu arayış ve kaçış bireyin içinde barındırdığı umudun göstergesi olduğu gibi

Bireysel nedenler başlığı altında ele alınan aşkın, Can Yücel şiirlerinde zaman zaman yalnızlıktan uzaklaşarak sığınılan bir umut kaynağı olduğu gözlemlenmektedir. Şair, *İkimizin Arasında* adlı şiirinde de aşağıdaki dizelerle şiir kişinin içinde bulunduğu umut dolu duygu durumunu ele almaktadır:

“... ”

Bir gün şayet boynumda yemtorbası hayallerim asılı

Bir gün şayet samançöpü bir sokak dişlerim arasında

Canevinin önünden geçersen,

Anlatırım nasıl nerde

Bir ulu çınara takılı bir kuyrukluyıldız

Bir yeşil telaşta çırpınan ışığımız

Anlatırım nasıl nerde...

...”

Şairin kullandığı “boynumda yemtorbası hayallerim asılı/ ulu çınara takılı bir kuyruklyıldız” gibi imgesel anlatımlar, şiir kişinin içinde bulunduğu duygusal durumu betimlemektedir. Şiir kişinin “hayallerini boynunda asılı bir şekilde saklaması”, yaşamı boyunca bu hayallerden vazgeçmediğinin imgesel ifadesidir. Şair, “hayaller” ve “yem torbası” sözcükleri arasındaki bağlantıyla hayalin şiir kişisi için yaşamsal bir değer taşıdığını göstermektedir. Şiir boyunca “Anlatırım nasıl nerde” dizesinin tekrar etmesi de şairin yarattığı umudun ve beklentinin bir göstergesidir. Şiir kişinin sevdiği kişiye yaklaşmasının yani “canevinin önünden geçmesi”nin umudun gerçekleşmesi için bir başlangıç olacağı düşüncesi dikkati çekmektedir. Bu noktada şiir kişinin sevdiği kişiye kavuşması yalnızlığı yok edeceği görülmektedir.

Umuda bağlılık Can Yücel’in *Buluşmak Üzere* adlı şiirinde “yağmur” ve “güneş” simgelerinin karşıtlığı üzerinden okuyucuya aktarılmıştır.

“Diyelim yağmura tutuldun bir gün

Bardaktan boşanırcasına yağıyor mübarek

Öbür yanda güneş kendi keyfinde

Ne de olsa yaz yağmuru

Pırıl pırıl düşüyor damlalar

Eteklerin uça uça bir koşudur kopardın

Dar attın kendini karşı evin sundurmasına

İşte o evin kapısında bulacaksın beni”

Şiirde, uzam yağmurlu bir biçimde betimlenmektedir. Bu yağmur yaşamın zorluklarını ve ayrılığı sembolize etmektedir. Ancak yağmurun “yaz yağmuru” olduğunun vurgulanması bu zorlukların geçiciğini, esenliksiz havanın uzun sürmeyeceğini göstermektedir. ardından çıkacak olan “güneş” umudun simgesi olarak kullanılmış güzel günlerin geleceğine olan inancın göstergesidir. Ancak şiirde anlatıcı konumunda olan şiir kişinin yalnızlığı dikkati çekmektedir. Çünkü güneşin ortaya çıkması yani “umut” seslendiği kişinin gelmesine bağlıdır.

Yalnızlıktan sığınmak için aşk bir umutken bu aşkın kimi zaman da geçici duygulardan ibaret olduğu görülmektedir. Her ne kadar birey yaşadığı ayrılık sonrası, kendini yalnızlığın içinde bulup bir umut arayışını benimsese de aşkı bekleyiş her birey için kalıcı değildir. Bu geçici sığınmış da Yücel’in *Sone* şiirinde aşağıdaki dizelerde olduğu gibi konu edilmiştir:

“...

Neydi maksadı bilmem

Bu kadar uçsuz bucaksız

Belki de çoğalmaktı

Cinsimiz olan yalnızlığımız

Kalktı mıydı kucağımdan dünya daha da yalnız

Anlamadım işi neydi

Belki de bir intikam

Seni seviyorum derdi

Bu değil geçen nisan”

Şiirde sözü geçen kadın figürünün toplum tarafından metalaştırılan kesimden seçildiği ve bu doğrultuda betimlendiği görülmektedir. Ancak şiir kişinin bu durumdan rahatsız olmamasına rağmen karşısındaki kişiyi anlayamadığı da belirtilmektedir. Sözü geçen kadın figürde anlamlandıramadığı davranışlara yalnızlığın neden olduğunu düşünürken, bunların sonunda yalnızlıktan uzaklaşamadıklarını hatta daha da yalnız kaldıklarını ifade etmektedir. “*Belki de bir intikam/ Seni seviyorum derdi/ Bu değil geçen nisan*” dizeleriyle sonlandırılan şiirde sevginin anlatı zamanından önce var olduğu belirtilirken bir taraftan da sevgi olgusu için kabul edilen tanımın değiştiği gözlemlenmektedir. Şiir kişinin söylenenlerden ve hissedilenlerden şüphe ettiği ve geçici, anlamını yitiren bir duyguya kendini kaptırdığı dikkati çekmektedir.

Yücel’in şiirlerinde bireyi içinde bulunduğu çaresizlik ve bunun yarattığı yalnızlıktan uzaklaştıran duygu umuttur. Ancak bunun dışında kişinin bu ruh halinden uzaklaşmak için alkole yöneldiği de dikkati çekmektedir. *Başkalaşma* şiirinde bu gerçeklik şiir kişisi üzerinden şu şekilde ele alınmıştır:

“Oyunbozan bir akşamın altında,

Elinde bir yoyo gibi benliğin,

Senden damlara, damlardan geriye

-Tavuklar yem der, kediler ciğer-

Sana benzer bir şey dolaşır havada.

... “

Şiirin birinci anlatımsal kesitinde yer alan yukarıdaki dizelerde şiir kişinin kendini bulma çabası anlatılmaktadır. Anlatı zamanının “oyunbozan bir akşam altı” olarak seçilmesi, şiire olumsuz bir anlam katmaktadır. “Oyunbozan” benzetmesi ise, şiir kişinin içinde bulunduğu bu durumda gösterdiği çabanın bir sonuca ulaşmamasından dolayı yaşadığı hayal kırıklığını betimlemektedir. “*Elinde bir yoyo gibi benliğin/Senden damlara, damlardan geriye*” dizelerinde kişinin benliğinin “yoyo”ya benzetilmesi de kendini kaybettiğini, kimliğinin bir oyuncak gibi başkaları tarafından da ele alınabildiğini vurgulamaktadır. Ve bu kayıpla birlikte her ne kadar kendini bulmaya çalışsa da bu sırada kişinin değiştiği gözlemlenmektedir.

“(…)

Bir kadeh tutuştururlar eline derken,

Allı dallı bir laf atılır ortaya:

Bir zilzurna sabahlığın içinden

Yeşil şanosunu sular bir kadın,

Sana benzer bir kanto söylenir karşıda.

(…)

Şiirin ikinci anlatımsal kesitinde yer alan “*Bir zilzurna sabahlığın içinden*” dizesi ise şiir kişinin kendini bulmaya çalışırken alkole sığındığının göstergesidir. Üç bent boyunca tekrar eden “*Sana benzer bir şey dolaşır havada/ Sana benzer bir kanto söylenir karşıda/ Sana benzer bir şey sulanır bostanda*” dizeleri, şiir kişisini yalnızlaştıran nedeni ortaya çıkarmaktadır. Alkole sığınarak kendini bulmaya çalışırken gittikçe gerçeklikten uzaklaşarak bulunduğu her uzamda, etrafındakileri sevgiliye benzetmesinin, yaşadığı yalnızlıkla kaybolmasının başlıca bir nedeni olarak görülmektedir.

Bireyin ayrılık sonrası yaşadığı üzüntüyle birlikte hissettiği yalnızlığın yönlendirdiği bir kaçış olan alkol, Yücel'in *Cehennem Dibi* adlı şiirinde de ele alınmıştır.

“Uğradığım meyhanelerde hep senin içimin var

Ben mezesiz demleniyorum biliyorsun

İçerken hep yanımda

Yanımda bir buğulu bardak

Bir bardak su gibi

Yanımda hep sen varsın

...”

Yücel, şiir kişinin alkolü sevgiliyle tanımladığını *“Uğradığım meyanelerde hep senin içimin var/ Ben mezesiz demleniyorum biliyorsun”* dizelerinde ön plana çıkarmaktadır. Şiir kişinin gittiği meyhanelerde, alkolle sarhoş olurken yanında hep sevgilinin olduğunu düşünmesi başka bir şeye ihtiyaç duymasını engellemektedir. *“Yanımda bir buğulu bardak/ Bir bardak su gibi/ Yanımda hep sen varsın”* dizelerinde oluşturulan *“buğulu bardak”* görüntüsü, yaşanan belirsizliği, yalnızlıktan hissedilen soğukluğu betimlemektedir. Sevgilinin de bir bardak suya benzetilmesi, alışılmış olan alkol yanında mutlaka bulunan bir bardak sudan kaynaklanmaktadır. Bu benzetme de sevgilinin varlığının bir alışkanlık, bir zorundalık gibi hissedilmesini vurgulamaktadır.

Can Yücel'in şiirlerinde yalnızlığın kişide uyandırdığı ölüm düşüncesi de dikkati çekmektedir. Ancak bu düşünce, Yücel'in şiirlerinde korkulan ve istenmeyen bir gerçek olarak yer almaz. Yalnızlık ve mutsuzluğun hakim olduğu bir yaşama karşılık tercih edilen ölüm, Eşref Saati adlı şiirde şu şekilde işlenmiştir:

“Nedir bu içimde kopuşan sevinç

Ölecek miyim ne”

Şiirde ölümün yaşamın bir parçası olarak sıradan bir olaymış gibi ele alındığı görülmektedir. Şiirde kullanılan alaycı dil, konuya bakış açısının yansıtılmasında etkili olmuştur. İki dizeden oluşan şiirde karşıtlık oluşturan “ölüm” ve “sevinç” sözcüklerinin bir arada kullanıldığı dikkati çeker. Şairin bu tercihi, şiir kişinin ölüme olan bakış açısının farklılığını göstermektedir. Ölüm düşüncesinden korkmaması ve içindeki sevincin nedenini “ölecek olma” ihtimaline bağlaması şiir kişinin yaşam algısı ve içinde bulunduğu ruh haliyle ilgili ipuçları vermektedir. Okuyucuda, bireyin yaşamdan keyif almadığı, mutsuz olduğu izlenimi uyandıran bu dizeler yalnızlık duygusunu da akla getirdiği için önemlidir. Yücel, kullandığı bu tezatlıkla, ölümü farklı bir bakış açısıyla ele alarak şiir kişinin ölümü düşünmekten çekinmediğini, hatta bu düşünceyle hissettiği mutluluğu vurgulamaktadır.

Eşref Saati şiiriyle karşıtlık oluşturacak bir bakış açısıyla ele alınan *Akşamla İntihar* şiirinde ise şiir kişinin çevresindeki her şeyin yok olmasını ve yalnızlığı isteyişi dile getirilmektedir. Bu bakış açısı aynı zamanda yalnızlığa olan farklı bir yaklaşımın da göstergesidir.

“Kaşık Adası'nın üstünde

Kızarıp kızarıp patladı mıydı güneş

Kimse kalmasın istiyorum dünyada

Bu güzelim dünyadan başka

İnsanları denizleri ağaçları ve herbişeyiyle

Ben hariç”

Yücel, bu şiirinde de ölümü –yok oluşu- tercih edilen bir durum olarak ele almıştır. Ancak burada yok oluşu istenen kişi kendisi değil kendisi dışındaki her şeydir. Bu açıdan bakıldığında yalnızlığın şiir kişinin isteği dışında bir durum olmadığı görülmektedir. “Güzelim dünya” şeklinde betimlediği dünyadaki her şeyin yok olmasını ama “dünya”nın kalmasını istemesi ise sürrealist bakış açısının örneğidir. Onu üzen ve değersiz kılan gerçekliğe olan tepkisini gerçek üstü bir isteğe bağlayan şiir kişisi her olumsuzluğa karşın “yaşamayı” sevmekte ve olumsuzluklardan uzak bir yalnızlığı tercih etmektedir.

Can Yücel şiirlerinde yalnızlığın bireye yansımaları farklı şekillerde görülmektedir. Şiirlerin çoğunluğunda bu durumdan sıyrılmak için umut taşıyan şiir kişisi, bazı şiirlerde de gerçekten uzaklaşmak için alkole sığınan veya ölümü düşünen kişi olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada, Can Yücel’in şiirlerinde “yalnızlık” konusunun nasıl işlendiği ele alınmış ve bireyi yalnızlaştıran nedenlerle birlikte bunların kişi üzerindeki yansımaları değerlendirilmiştir. Bu inceleme sonucunda Yücel’in şiirlerinde yalnızlığın bireysel ve toplumsal nedenlerden kaynaklandığı görülmüştür. Farklı nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan yalnızlığın ise benzer biçimde kişiye yansıdığı, yani kişinin kendini toplumdan soyutlayarak içe dönmesine neden olduğu görülmüştür.

Şiirlerde yalnızlığın bireysel nedeni olarak “aşk”ın yer aldığı görülmektedir. Bireyin yaşadığı platonik aşk veya ayrılığın kişinin içe dönüşüne ve kendini yaşamdan soyutlamasına neden olduğu dikkati çekmiştir. İkinci neden olarak ise toplumsal koşulların yer aldığı görülmektedir. Düzene hakim olan adaletsizlik ve haksızlık, kişinin kendini topluma ait hissedememesine neden olmuş ve bunun sonucunda birey kendini yalnız hissetmiştir. Bu nedenlerin ele alındığı şiirlerde ise bireyin nasıl yalnız kaldığı ve bu yalnızlığın neler

hissettirdiği imgesel anlatımlarla da desteklenerek sıkça vurgulanmıştır. Yücel'in şiirlerine yansıyan bakış açısına göre yalnızlık; bireyi belirsizliğe iten, kendi sonunu görmesine sebep olacak kadar güçlü bir duygudur. Ancak bu gücün kimi zaman bir kaçış olarak da kullanıldığı görülmektedir. Yani yalnızlık, bazı şiirlerde yaşanması zorunlu bir duyguyken bazılarındaysa bireyin tercihi olarak şiirlerde yer almıştır. İkinci ana başlık olarak ele alınan yalnızlığın bireye getirdikleri ise Yücel'in ele aldığı farklı açılarla incelenmiştir. Yalnızlığın sonucunda kimi zaman birey kendini geçici aşklarla avutmaya çalışırken kimi zaman da alkole sığınarak kendini ve kimliğini unutmaya çalışmıştır. Yalnızlığın en sonu ise ölüm olarak görülmektedir. Fakat ölüm de Yücel'in şiirlerinde iki zıt bakış açısıyla ele alınarak konu edilmiştir.

Can Yücel'in şiirlerinde yalnızlık konusunun bireysel ve toplumsal nedenlere bağlı olarak ortaya çıktığı, bireyin bu duyguyla farklı çözüm yollarına yöneldiği görülmüştür. Çalışmada nedensellik bağlamında ele alınan yalnızlığın zorunluluk olması durumunda kişinin bu duygudan sıyrılmak için sevgi arayışına girdiği gibi bazen de alkole sığındığı ve ölümü bir kurtuluş olarak gördüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada yalnızlığın nedeni olarak ele alınan "aşk" ve toplumsal düzene hakim olan "adaletsizlik" in farklı bir araştırma konusu olarak incelenebileceği dikkati çekmiştir.

V. KAYNAKÇA

Yücel, Can. Sevgi Duvarı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2009.

Yücel, Can. Çok Bi Çocuk. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010.